
STÉBEL ILDIKÓ*

**A D-MOLL ÉRZELEMDÚS SÖTÉTSÉGE, A C-DÚR CSILLOGÁSA:
KÍVÁNC SISÁG ÉS ALÁZAT, AVAGY A KÖZÉPFOKÚ
ZENEMŰVÉSZETI KÉPZÉS KÖNYVTÁRA;
KÖNYVTÁRHASZNÁLAT, KÖNYVTÁRISMERET**

A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola – AMI,
Debrecen (A fotó az iskola tulajdona)

„A zene nem foglalkozás, hanem életmód.
A zene az, ami a hangok között történik:
mindig kutatnunk, mindig keresnünk kell.”
(I. Stern)

Bevezető

Az iskola és a könyvtár, két „örök” intézmény. Egyidőben születtek, egymást feltételezve és támogatva jelentek meg az emberi civilizáció korunkig elnyúló történetében.

Az iskola közvetíti és el is sajátíttatja az új generációkban azt, amit tudásban, képességben és készségben fontosnak tart az egyén és a közösség számára.

A könyvtár, az iskolai szakkönyvtár ebben a folyamatban, kulcsfontosságú tényező. Nem túlzás kimondani: a középfokú zeneművészeti képzés lelke a könyvtár.

A könyvtártípust a „mester és tanítvány” egyedi, nagyon bensőséges és különleges, ám nagyon kvalifikált kapcsolata hatja át.

A ma embere, s még inkább a jövő embere az állandó ismeretszerzés állapotában él. Mindinkább szembesülünk azzal, hogy egyre jobban szükség van a könyvtár azon fajtájára, amely az iskolához, a tanuláshoz, kötődik a képzés minden szintjén. Valószínűsíthető, hogy a „tanulmányi könyvtár” uralkodó könyvtártípus lesz, mely fizikai teret, technológiai feltételeket és személyes partnerséget biztosít az ismeretek elsajátításához.

A társadalom minőségének egyik fokmérője az általános kommunikációs és információs kultúra, így az önművelés és a könyvtárhasználat milyensége.

Fontos, hogy a tudás összefüggő világát a tanulmányi könyvtárban fedezhesse fel a tanítvány, oktatója értő útmutatása mellett. Az intézmény ezt a folyamatot iskolai könyvtárral, könyvtárostanárral, könyvtárhasználati órákkal, könyvtárpedagógiai programmal generálja, irányítja. Mindez magában foglalja az önművelési képesség megszerzését, az olvasás fontosságának tudatosítását, az önvezérlési képességeket, az önálló tanulás technikájának elsajátítását, a különböző információ hordozókhoz és a könyvtárhoz való pozitív beállítódás kialakítását.

A tudásalapú társadalom az ismeretek, a tudás, a kultúra kapcsolati hálójából áll. A tudás hatalmas emberi erőforrás, intellektuális tőke. A tanuló, a diák, az egész emberiségre kiható társadalmi kincs.

Fontos az oktatás minősége, mert az értékteremtést csak a tanulás biztosítja. A tudás felértékelődött. A tudás megszerzésének útja a tudás hasznosulása, alkalmazása, a tulajdonképpen tudás életre keltése, ez a tudásmenedzsment. Gyűjtés, rendszerezés, feltárás, rendelkezésre bocsátás, ezek az iskolai könyvtár, mint tudásmenedzsment-központ legalapvetőbb feladatai amellet, hogy a különböző szintű tudásokhoz, információkhoz való hozzáférésnek is itt van a helye.

A tanárok közötti tudásmegosztást szolgálják azok az esettanulmányok is, melyeket „jó gyakorlatok” címmel tud a könyvtár terjeszteni. Az egyénben meglévő tudás, szakértelem, tapasztalat, képességek, értékek összességét megismerhetővé kell tenni az intézményben dolgozók számára. De képesnek kell lennünk külső forrásokból származó tudást is beépíteni és az iskola aktív módszertani ismeretanyagába integrálni.

Nagyon fontos tényező tehát az intézményi könyvtárostánár, aki tudásszervező, a külső és belső, tanulók és tanárok explicit és tacit tudását feltáró, összegyűjtő és rendszerező szakember.

A tudásmenedzsment – az iskolai könyvtár – a könyvtárostánár – az iskolai könyvtáros együttese így válhat az iskola, az intézmény erőforrásává.

A feltárt tudás, a dokumentált ismeret az, ami igazán nagy jelentőséggel bír a szervezet fejlődése szempontjából. Az iskolai innovációk összegyűjtése, feldolgozása, hozzáférhetővé tétele, a pedagógusok közötti szakmai kommunikáció inspirálása, mentorálása, mind-mind olyan intézményi feladat (és egyben kihívás és lehetőség), amellyel élni kell! A tudásmenedzsment-központ (iskolai könyvtár-tudásközpont) moderatori funkcióját felismerő és azt biztosító oktatási intézmény képes az iskola hatékony működtetésére.

A fiziológia tudományok képviselői, hangoztatják, hogy a művészi tevékenységek személyiségfejlesztő hatása komolyan kihat az agyi kapacitások fejlődésére, az emlékezet képességére. Ezért szorgalmazzák a zenekultúra hangsúlyosabb bevonását a gyermekek közoktatási programjába.

Tudvalevő, hogy zenével való foglalkozás fontos eszköz az ember mentális egészségének megtartásában vagy visszaszerzésében, így egyfajta társadalmi értékteremtést is jelent. Mindezek alapján belátható a zenészképzés jelentősége, amihez viszont elengedhetetlen feltétel a zenei dokumentumokkal történő ellátottság, az erre épülő szakmai kutatások, valamint az ezeket közvetítő könyvtári háttér.

Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola - AMI
közelmúltba felújított épülete, Debrecen (Fotó: az iskola tulajdona)

A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola - AMI könyvtára, egyidős az intézménnyel (alapítva, 1862. Debreczeni Zenede), ugyanis a kezdetektől rendeltek könyvtárat a képzéshez, ami igen előremutató és az itt folyó oktatás igényességre törekvő, magas színvonalát jelző tényező. Érdeemes láttatnunk, hogy az igényességet maguk a város polgárai képviselték, egyrészt a Zenedével kapcsolatos elvárások megfogalmazásával (pl. legyen a zeneoktatás magyar nyelvű), másrészt a komoly elvárásoknak megfelelő működtetéshez szükséges források biztosításával. A Zenede 50 évig működött alapítványból, a művészetpártoló helybéliek és neves közéleti személyek, adományaiból. Az 1862-ben megindult képzés zeneelmélet, zongora, hegedű és ének tanszakokból épült fel, elsőként tanítottak összhangzattant, működtetettek országos jelentőségű énekkart. Biztosítottak zeneelméleti tankönyvet.

A könyvtár a kezdetektől egyszerre támogatja az oktató-nevelő munkát, a zeneművészeti szakképzést, a művészi tevékenységet, valamint a közismereti érettségire való felkészítést. Mindig is műhelyként tevékenykedett, a szakmai ismeretszerzés műhelyeként járul eredményesen hozzá az iskola teljesítményéhez, művészi, és tanulmányi eredményeihez. Látogatói, használói az intézmény művésztanárai, tanárai, növendékei és munkatársai, azaz zárt könyvtárként működik.

A gyűjtemény több mint 50.000 egység, melynek háromnegyed része zenei dokumentum; kotta, hangfelvétel, zenei szakkönyv.

Védett, a magyar és a magyar nyelvű zeneoktatást reprezentáló zeneoktatás-történeti, muzeális gyűjteményében számos unikum található. A könyvtár kéziratokat, dedikált kottákat, fotókat, különleges értékű tárgyi emlékeket is őriz.

A mára állandósult helyhiányt korszerű technológiák alkalmazásával, könyvtári munkafolyamatokba építésével próbálja ellensúlyozni, miközben arra is törekszik, hogy ne „csak” a zenei műveltség megszerzésének feltételeit biztosítsa, hanem mindennapi működésének részeként jelen legyenek azok az eszközök és feltételek is, melyek általában az olvasáskultúra, az információs műveltség elsajátítása, a tanulás tanítása, könyvtárpedagógia alkalmazása kapcsán relevánsak lehetnek.

A könyvtár vallja, hogy a zene egyszerre tudomány és művészet. Ez két külön megközelítést jelent. Ez a kettősség az alapja annak, hogy a diákok felé a könyvtár a zeneművészet bemutató terepeként és a zeneművészeti szakképzés professzionális műhelyeként is megjelenik.

„...azért adtam végül is nevemet ennek az iskolának, mert itten láttam, valamiféle jelét, hogy jó kezekre lesz bízva, a zeneoktatás...

...nem zongoragépeket hanem a zenét velejéig értő embert akarunk nevelni...”

(Részletek Kodály Zoltán névadó beszédéből, 1957. június 26., Debrecen)

A zeneművészeti szakképzésben való részvétel tehetséget, hallatlan elkötelezettséget, akaraterőt, kitartást, szorgalmat és teherbíró képességet feltételez, mely tulajdonságokat az első pillanattól el kell ismerni, kezelni kell.

Emellett értékelni is kell ezeket és pozitív visszajelzésekkel támogatni fejlődésüket.

Nem könnyíti a fejlesztést az a sajátosság sem, hogy a zeneművészeti képzés, a közoktatás felépítményében sajátságos helyet foglal el.

A zenész-, illetve a zenei képzésben személyre fókuszáló, hosszú, kitartó munkára és óriási felhalmozott elméleti és gyakorlati tudásra van szükség.

Az elvárásnak akkor és azzal lehet megfelelni, ha a fejlesztő folyamatos tevékenységet végez, ha képes folyamatosan fenntartani a diák motiváltságát, ha át tudja adni a tanulónak azt az üzenetet, hogy a sok gyakorlás és a rengeteg lemondás, ami ezzel jár, nemcsak teher lehet, hanem éppen azért, mert azt tehetik, amit szeretnek, szárny is.

Mindehhez a szorgalom a kitartás kell, hogy tudatosítsa a növendékben - a tehetség képes a különféle élvezetekről lemondani, s a zenét mindenek elé helyezni.

Fontos, a zeneművészeti képzésben az, hogy a növendék érdeklődése, kíváncsisága az átlagnál intenzívebb legyen – a könyvtár, eszközeivel nagyban hozzájárul, a kíváncsiság, az érdeklődés felkeltéséhez. Egyben a zene iránti alázat szükségességére hívja fel a figyelmet.

„Az alázat, a zenei alázat része a tudás a darab háttéréről, a zeneszerzőről, arról, hogy milyen korban, milyen körülmények, milyen emberi kapcsolatrendszerek között élt a komponista és született a mű. Az alázathoz tartozik annak ismerete, hogy a d-moll olyan sötétséget, érzelemdússágot sugárzó hangnem, amit hallva ráncolja az ember a homlokát, vagy, hogy a C-dúr a csillogást sugallja. Hogy nem véletlen Schubert A Halál és a lányka című vonósnégyesének d-mollja vagy a Requiemek hangneme, mert mindez a zeneszerző tudatos választása. Hogy egy barokk concertót ne unjanak, hogy a fiatalokból álló vonósnégyes tagjai a maguk által választott darabot ne csak lejátsszák, hanem jelentsen is számukra valamit, át akarják élni és adni.” (Rolla János)

Zene és irodalom nem különült el egymástól, az érzékekre, érzésekre, hangulatokra hagyatkozó irodalmi alkotások szövetségesei a zenének.

Kodály Zoltán vonzalma ismert az irodalomhoz, elsősorban a magyar irodalomhoz, a költők-írók tiszta, nemes nyelvezetéhez, a nemzeti múlt örökségéhez, anyanyelvünkhöz, mint műveltségünk alapjához.

A világirodalom alkotói közül - említhetnénk többeket is - Debussy lelkes híve, Gabriele D'Annunzio éppúgy írt zenei tárgyú könyvet, tanulmányt, mint Romain Rolland, G. B. Shaw, Jarosław Iwaszkiewicz (Chopin) vagy Franz Werfel, akinek Verdiről szóló könyve több, mint művészéletrajz: a zeneművészet kérdéseit, problémáit feszegető zeneesztétika.

Vagy, Csáth Géza, nem csupán kora egyik legzeneértőbb írója, hanem egyúttal legfelkészültebb zeneesztétája is, aki ítéleteivel sokszor megelőzi korát. Zeneírói munkássága a zenekritikát és a zeneesztétikát egyaránt felöleli.

A zeneszerző fejlődése című bevezető tanulmány a zeneszerzés lélektanával foglalkozik, ezt Bachról, Beethovenról, Haydnról, Schumannról, Wagnerről, Chopinről, Griegről szóló fejtegetések követik. Önálló tanulmányokat szentel Puccininak, Corellinek és Tartininek, Bartóknak, Weiner Leónak, a népdalnak, a modern zenének, a házi muzsikának. Gyakorlatilag nincs a zenei életnek olyan szelete, amely ne érdekelné, és egyes novellái is zenetudományi fejtegetésekkel érnek fel.

Zene és irodalom kapcsolata, a zenei elemek használata a lírában a legszembevetőbb, mert a líra önmagában is erőteljesen zenei mű-nem, a ritmus, a rímek zenei játéka hozzátartozik a költészet lényegéhez.

A könyvtár lehetőséget ad, a zene, mint önálló művészeti ág és az irodalom kapcsolatának vizsgálatára, azaz zenei műfajok, hangnemek, művek, zeneesztétikai és zenefilozófiai kérdések, szerzők, zenészek megjelenése egyrészt irodalmi műalkotásokban, másrészt írók és költők munkásságában.

Növendékhangverseny a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola – AMI felújított dísztermében

Zeneművészeti képzés

A közismereti középiskolai oktatás tematikája mindenki számára ismert. A zeneművészeti képzés anyaga, tanmenete, tárgyai, követelményrendszere egészen biztosan kevésbé. Esetünkben a zenei főtárgy lehet valamely hangszer (pl. zongora, fuvola, dob, stb.), lehet az ének (mint hangszer) és lehet a zeneelmélet is. Mindezek mellett a képzés szerves részét alkotják a közösségi zenélés fórumai: kamarazene, vonós és fúvós zenekar és kórus.

Az iskolai könyvtárnak értelemszerűen, ezen tevékenységhez, s minden tanszak számára biztosítania kell az eredményes képzéshez a megfelelő irodalmat. (speciális dokumentumszükséglet)

A könyvtár, teljes mértékben együtt él az intézmény a képzés - oktatás résztvevőivel.

Érdemes hát pillantást vetnünk a növendékek általános napi munkarendjére. Reggel korai kelés, hogy lehetőség legyen befűjni a hangszert, bejáratni az ujjakat, meghallgatni a gyakorlásra kapott zenei hangzatokat, beszélni. Mindez tart a közismereti órák megkezdéséig. Majd közismereti oktatás zajlik a délutánba nyúlva. Közben megkezdődik, kinek - kinek a főtárgy órája, a zongorakötelező óra, a zeneelméleti és a zeneirodalmi óra, valamint a közösségi zenélés, a kórus és a zenekarok próbája, a kamarajáték gyakorlása.

A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola – AMI felújított dísztermének freskója

Egy-egy főtárgynak, egyéb tevékenységnek (pl. zenekar) a 4, illetve 5 éves képzés alatt hatalmas irodalomra van szüksége, beleértve a különböző típusú kottákat, szakkönyveket és a hangfelvételeket is. A gyűjteményben ott a helye nem csupán a hivatalosan előírt kötelező képzési struktúrában bejegyzetteknek, hanem a növendék képességét, fejleszthetőségét, tehetségét figyelembe vevő műveknek is. Ilyenek például a hazai és nemzetközi versenyanyagok vagy a kurzusok anyagai. A versenyen való részvétel a zenei képzés ma már szinte „kötelező” eleme, hiszen a verseny feszült légkörét a növendéknek meg kell tanulnia kezelnie, meg kell tanulnia „szerepelni”, „előadni” és a maximálisat, kihozni magából.

A verseny mellett ahhoz is szükséges, hogy a növendék a nyilvánosság előtt a zenei berkekben ismertté tegye önmagát. A kurzusokon való részvétel szintén elengedhetetlen a zeneművészeti képzésben.

A zeneművészeti képzést támogató könyvtár és könyvtáros számára a tanév számos egyéb tevékenységet is tartogat. A napi oktatás, a már említett versenyre vagy kurzusra készülés mellett a diák rendszeresen készül vizsgafellépésekre is. Ez lehet tanszaki vizsga, nyilvános koncert keretében zajló értékelés, meghallgatás. De lehet egy „egyszerű” felkérés alapján létrejövő szereplés is. Mindez természetesen plusz odafigyelést, időt és energiát kíván növendéktől és tanártól egyaránt. A könyvtárostánár felelőssége is, hogy számontartsa a sikert, értelmezze a kudarcot, segítsen a növendék által megélt akár pozitív, akár negatív érzelmeket feldolgozni, értelmezni, a problémák ismétlődését elhárítani.

A tanév végeztével, a hagyományos tanévzáróval nem fejeződik be az iskolai élet, főtárgyi vizsgák, a szaktantárgyi vizsgák egymást érik. Nem is beszélve az érettségizőkről. Az érettségi után jönnek a felvételek, amelyek nagy próbának teszik ki a tanulót: a hangszeres tudás megmérettetése mellett komoly elméleti felkészülést is kell bizonyítania... és jönnek a nyári versenyek és a nyári kurzusok is. Így tehát a tanárok és a könyvtár munkája a nyárba mélyen benyúlik. A készültég folyamatos, a növendékek segítése ezt követeli meg tőlünk.

A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola – AMI
Könyvtára

A könyvtár infrastruktúrája – használói szokások

A könyvtár helyisége zsúfolt, a kották elhelyezése nem túl ideális. A feladatát, miszerint számos tanszakot és a közismereti oktatást kell kiszolgálnia, csak

találékonyságot tükröző állandó ötletthalmazzal tudja ellátni. Helyisége nem tervezetten könyvtári célokat szolgáló. Mindezen nehézségek ellenében a funkcionális terek kialakítást nyertek: így van olvasói tér, amelyet azonban sajnos beszűkít az a néhány zenehallgató berendezés, amely a tanár és diák azonnali felkészüléséhez elengedhetetlen technikai felszerelés. Van kézikönyvtári rész, kölcsönző zóna és a könyvtárhasználati oktatás és kutatás, valamint a tanulás számára elkülönített terület is.

A könyvtár infrastruktúrájához tartozik több korszerű számítógép, laptop, információs kiosk, zenehallgató berendezés, köztük hifik, „usb-s” lemezjátszók, stb. Működik egy zenei stúdió a zenék szerkesztésére, integrált könyvtári rendszer (Corvina) a teljes állomány korszerű feldolgozására, feltárására és szolgáltatására. A dokumentumokra RFID címkék kerültek. Többféle egyéb program is rendelkezésünkre áll, így kottaszerkesztők, dokumentumkamera, interaktív tábla. Ezek is a zeneművészeti képzés könyvtárának munkáját, s így magát a képzést hivatottak támogatni.

A használói szokások, s azok kezelése is igazodik a könyvtár speciális jellegéhez. A tanár és a növendék számára a kikölcsönözhető dokumentumok darabszáma, és időtartama a tanult főtárgy, az állandóan használt kötelezők függvényében van limitálva. Általában elfogadott, hogy félévenként bemutatásra kötelezett mindenki, valamint minden egyes kölcsönzésnél felülvizsgáljuk a kint lévő dokumentumok meglétét, szükségességét, a növedékek főtárgytanáraival is egyeztetve. Év végén mindenki köteles leadni a nála lévő dokumentumokat, csak a tanára által előírt gyakorlási anyagot kölcsönözheti ki (külön bejegyzéssel) a szünidőre.

A mi esetünkben, az oktatás összetettsége okán, valóban jellemző, hogy a növendékek minden nap használják a könyvtárat. Nem ritka, hogy egy növendék naponta többször is betér. Látogat, kölcsönöz, tanul, információt szerez, zenét hallgat, s teszi ezt annak függvényében, hogy éppen zeneirodalom, zeneelmélet anyagra vagy kórus, illetve zenekari próbákhoz szükséges anyagokra van szüksége. Mivel az egész képzésre rendkívüli módon jellemző az egyéni bánásmód, az egyéni foglalkozás szükségszerűsége, ezért ez a szellemiség a könyvtárban is jelen van.

Míg a főtárgy esetében az egyéni foglalkozás a hangszeres tanulás feltétele, addig a könyvtár ezt a munkamódszert a növendék tehetséggondozásához, egyedi és egyéni habitusának kezeléséhez, a szakmai követelmény maximális elsajátíttatására alkalmazza.

A tanulás és a képzés minden területen személyre szabott, és ez rendkívül sokoldalú felkészültséget, energiát, időt és sajátos empatikus képességet kíván meg a tanártól.

A zeneművészei képzés könyvtárában a könyvtárostánárnak egyszerre kell lennie jó pedagógusnak, kiváló könyvtárosnak, naprakész tudással rendelkező informatikusnak és zenei ismeretekkel bíró szakembernek. Ezen kívül rendelkezni kell, hatalmas teherbíró képességgel, a figyelem rendkívüli megosztásának képességével, az empatikus egyéni bánásmód magas szintű művelésével, a képzés, oktatás feladatainak komplex kezelésével és tartalmas szakmai kapcsolatokkal is. A könyvtárosnak tájékozottnak kell lenni a legújabb zenepedagógiai ismeretek, a zeneművészeti, a zene - mint művészet, s mint tudomány - legfrissebb információiban.

Mindezekon felül jó pályázatírónak, koncertszervezőnek is kell lenni, hiszen a legtöbb esetben a pályázatok, a koncertek szervezése (pl. koncertpedagógia sorozat, stb.) is a könyvtári feladatok közé soroltatnak.

A tanszakok irodalmában való gyors és pontos tájékozódás is elengedhetetlen. Együttműködve a szaktanárokkal át kell látni a növendék számára biztosítandó zenei képzési anyagot, és az éppen szükségeset és megfelelőt kell kézbe adni. Ez vonatkozik a versenyek, a vetélkedők (műveltségi és zenei) anyagaira is. Ehhez indokolt a jó kapcsolat a külföldi és a magyar zeneműkiadókkal, hiszen számos kurrens anyag tőlük szerezhető be.

A zeneművészeti képzés támogatásához az intézményi könyvtárnak speciális igényeket kielégítő problémákat is meg kell oldania. Ez jelenti az állomány egyedi, a zenészképzés, a zeneművészet sajátos szempontjai szerinti feltárását és visszakereshetővé tételét. Továbbá biztosítani kell tudni minden olyan kérés, probléma kezelését, amely a zeneművészeti képzés vagy a zenésszé válás folyamatában felmerülhet.

Mint minden könyvtár, ez a speciális könyvtár sem kivétel abban, hogy közösségi térként is funkcionál. Itt is találkozhatunk magán és közösségi emberi problémákkal, illetve ezek megoldására tett lépésekkel. A könyvtáros értő füle kell ahhoz, hogy eldöntse: hagyja a diákokat a problémáik kezelésében az önálló utat járni vagy avatkozzon be s nyújtson segítséget. Nem könnyű a művészek esetében az érzékenység finom kezelése. Mindig szem előtt kell, hogy lebegjen: az intézmény könyvtára műhely, menedék és feltöltődés biztosító színtér egyszerre, ahova gát nélkül lehet betérni.

Az egyetemes könyvtári küldetést is teljesíteni kell, beleértve az olvasáskultúra elsajátíttatását, az olvasás megszerettetését, az ehhez használható hatásos eszközök alkalmazását. Az olvasáskultúra fejlesztése, az olvasás, mint olyan - megkedveltetése, gyakorlattá tétele, állandó célja az intézményi könyvtárnak. Zenés könyvbemutatókkal, vetélkedőkkel, társasjátékokkal a könyvtárban, az olvasásért. Zeneművekhez kapcsolódó irodalmi alkotások, – a növendékkel együtt való felfedezése.

A klasszikus szolgáltatások mellett különös hangsúlyt kap a minőség és ennek közvetítése. A zeneművészeti képzésben ugyanis kiemelten fontos tényező a minőség. A diákok életpályája a zenei minőségről, a következetességről, az igényességről, a jobbra történő törekvésekről szól. Ezért ezeket az elvárásokat a fiatalok lelkébe be kell ültetni. A könyvtárnak lehetősége is van, de nagy felelőssége is, hogy az ehhez vivő utat, nagyon körültekintően tervezze és valósítsa is meg.

A könyvtár integrált rendszere a zenei szempontoknak megfelelően specializálódott. Ez azt jelenti, hogy minden eddig jelzett, speciális zenei tényező beépült a rendszer nyilvántartó, feltáró és szolgáltató moduljaiba, hogy ezzel is segíthessük az iskolai könyvtár tanulást támogató funkciójának betöltését.

A szolgáltatásfejlesztést az „okos könyvtár” szemlélet keretében próbáljuk megvalósítani. Készülünk a digitális tartalmak előretörésére, a hozzáférés szélesítésére, hálózati együttműködésre és egyéb intelligens információs megoldások fogadására.

Alapvető, hogy szolgáltatásainkkal tudunk más rendszerekhez csatlakozni. Képesek vagyunk információkat fogadni és nyújtani is.

A jelenlegi fejlesztések fő célja a tudásalapú környezet kialakítása, továbbfejlesztése, a tájékozódás, a tanulás általános és speciális lehetőségének javítása, a közösség oktatási, kulturális terének létrehozása, működtetése.

A könyvtár NAVA

pontként,

Pontként működik.

A könyvtári események, eredmények, érdekességek, napi hírek megtalálhatóak a könyvtárostanár által szerkesztett, „Kodály Online” internetes felületen, az iskola honlapján.

A könyvtár számos jelentős, szakmai szervezet aktív tagja.

Könyvtári stratégia, problémák

Sajnos az erőforrás hiány mára már méltatlan helyzetbe hozza a könyvtárat, s munkatársát. A könyvtár feladatai annyira összetettek, hogy annak elvégzése nem lehet egyetlen ember feladata. Ha a könyvtáros egyedül van, akkor a könyvtár nem képes vagy csak „megszállott üzemmódban” képes mindazon eredmények elérésére, amikről a fentiekben szoltunk. Az iskolai könyvtár nem „egy feladat”, az iskolai könyvtár összetett szolgáltatási rendszer, melyet egy csapatnak kellene működtetnie. Hallatlan lehetőségeket bukunk el ennek hiányában.

A könyvtári stratégia nem számol vagy méltatlanul alábecsült pozícióban számol a közoktatási könyvtárakkal.

A speciális közoktatási gyűjtemények állományvédelme, muzeális vagyonának védelme sajnos megoldatlan. A digitális értékmentés nem valósulhat meg akkor, ha az állomány kezelésére nincs alkalmas személyzet.

A pályázható források, a szakmapolitikai nagyprojektek eddig sajnos inkább elkerülték a közoktatási könyvtárakat.

Az iskolai könyvtár, pláne egy sajátos közoktatási intézmény speciális szakkönyvtára olyan egyedi módon, a speciális terület körülhatárolt paramétereit mentén végezi tevékenységét, hogy eredményit, értékeit, szakmaisága minőségét nem tudja kellőképpen megmutatni a könyvtári rendszer számára. Így „könyvtári társadalomba” történő betagozódása klasszikus értelemben, szinte lehetetlen vállalkozás.

PR tevékenységet, reklám, ajánlásokat és különféle figyelemfelkeltő eszközöket sajátos mibenléténél fogva, ez a könyvtártípus nem tud alkalmazni. Így munkánkat legtöbbször meg nem értés, de inkább közöny kíséri, jó, ha nem lekezelés. Vagy ami legvalószínűbb, nincs is rálátással a szakma ezen, területre.

A zenével foglalkozó más szervezetek, zeneműkiadó, zenemű kereskedések, - partnerek. Lehet rájuk számítani, megértik kéréseinket, problémáinkat. Nyilván ez üzleti motiváció is, de akkor is pozitív.

Kevés pályázat van erre a könyvtártípusra, ha egyáltalán nem nyilvános könyvtárként megpályázható valami is.

A szerzői jogban, illetve annak alkalmazásakor nincsen minden olyan kérdés tisztázva, ami az oktatás - képzés tevékenységeit reálisan láttatná, kezelné (kotta!).

A könyvtárostánár, könyvtáros, zenei könyvtáros státusz, mint olyan, számos problémát vet fel. A besorolás esetleges. Pedagógus-zenetanár vagy könyvtáros, könyvtárvezető vagy intézményegység vezető... stb. A bizonytalan helyzetből fakadó szakmai döntéshelyzetek anomáliái mindennaposak.

A képzés zenei gyűjteményei igen fontos tényezők a könyvtári rendszerben is, hasznos és magasan kvalifikált munkát végeznek. Ezzel együtt, bár rendkívüli felkészültséggel, nehéz körülmények között, rengeteg munkát végezve dolgoznak, valójában csak egyoldalúan részei a könyvtári rendszernek, miszerint azt gondolják magukról, hogy részei. Sokszor maradék elven működő belső szervezeti egységek csupán, miközben a professzionális zeneművészeti képzés támogatója színvonalas kezelője, és mindezt a tevékenységet, szervezeti egységben, struktúrába rendezetten látja el. A képző intézmény könyvtára számára nem érhető el, ami a közkönyvtári zenei részlegnek még azért biztosított.

Örömteli lenne, ha egyetérténénk abban, hogy a közoktatás speciális, sok esetben mestert és tanítványt egyben kezelő, speciálisan képzett, speciális igényekkel élő felhasználóit támogató könyvtárait és könyvtári gyűjteményeit a könyvtári rendszer szolgáltató alrendszerébe segítő, problémáikat értő módon kezelve, kellene integrálni. Működésüket rendszerszerűen kellene támogatni: elérhető pályázatok, speciális szakmai támogatás az érintettek véleményezésével, az oktatás és a közgyűjteményügy érintkező felületének jogharmonizációja.

Zeneoktatás- zenetörténeti értékek, tevékenységek

A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola könyvtára iskolai könyvtár, zenei szakkönyvtár jelleggel. Védett gyűjteménye részben, az Eruditio adatbázisban tekinthető meg.

A zeneiskola könyvtára egyidős az 1862-ben alapított intézménnyel. A szakiskola hazánk első magyar nyelvű zeneoktatási intézménye, a magyar zene első közötti felkarolója. Elsőként használtak magyar nyelvű zeneelméleti tankönyvet, zenetörténeti összefoglalót, tanítottak összhangzattant, elsőként valósított meg hangszeres képzést és ugyan csak első volt az országban az 1894-ben megépített hajlék a Zenede Palota, amely tudatosan zeneoktatás céljaira készült.

Az intézményben alapítása óta számos kiválóság fordult meg, vagy úgy, mint támogató, tanár, művész, vagy úgy, mint növendék. /a teljesség lehetősége nélkül: Mátray Gábor, Erkel Ferenc, Reményi Ede, Hubay Jenő, Liszt Ferenc, Zichy Géza, Jan Kubelik, Riedly Kohne, Dohnányi Ernő, névadónk Kodály Zoltán, Pablo Casals, Galánffy Lajos, Szabó Emil, Kocsár Miklós, Jeney Zoltán, Hollós Máté, stb./

Korábbi NKA pályázattal megvalósult az állomány teljes elektronikus katalogizálása, a védett *különgyűjtemény* restaurálása, kutathatóvá tétele. Az NKA pályázataival megoldódott a könyvtár gépesítése, az integrált könyvtári rendszer beszerzése, az RFID rendszer kialakítása (automatikus azonosításhoz

és adatközléshez használt kapu, mobil adatgyűjtő eszköz, keresők, érzékelők, vonalkód-olvasók stb.).

A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola könyvtára igyekszik otthont adni szakmai konferenciáknak, a zenei könyvtárosok találkozóinak, könyvtárostanárok összejöveteleinek. Rangos kiállításokat is szervez. Közreműködik a tehetséges növendékek egyéni pályázataiban (USA-Ausztria, Németország).

A könyvtári ismeretek átadása érdekében a könyvtár és a diákok rendszeres résztvevői a Bod Péter könyvtárhasználati versenynek. Az olvasóvá nevelés keretében a Nagy Könyv vetélkedőn nívós díjat, a Nyugat 100 éves évfordulójára rendezett irodalmi versenyen különdíjat, a Kárpát-medencei nemzetközi könyvtári versenyen dobogós helyezést nyert el. (ez azért is nagy szó, mert a zenész gyerekek közismerten túlterheltek, illetve nagyon elfoglaltak.)

Egyetemi és főiskolai hallgatók rektori kitüntetéssel díjazott gyakorló helye a könyvtár.

Növendékeink közül, akik elméleti és nem hangszeres képzést választják a továbbtanulásban, immár két tanulónk is, a zenei könyvtári képzést választotta specializációnak.

Végezetül hagy idézzem a mestert, Kodály Zoltánt, aki a „Ki a jó zenész” című előadásában így ad útmutatást:

„Akiben van tehetség, köteles azt kiművelni a legfelsőbb fokig, hogy embertársainak mennél nagyobb hasznára lehessen. Mert minden ember annyit ér, amennyit embertársainak használni, hazájának szolgálni tud.

Az igazi művészet az emberiség emelkedésének egyik leghatalmasabb eszköze, s aki azt minél több embernek hozzáférhetővé teszi, az emberiség jótevője!”

“...a jó zenész kellékeit négy pontban foglalhatjuk össze:

- 1. kiművelt hallás,*
- 2. kiművelt értelem,*
- 3. kiművelt szív,*
- 4. kiművelt kéz.*

Mind a négynek párhuzamosan kell fejlődnie, állandó egyensúlyban. Mihelyt egyik elmarad vagy előreszalad, baj van.

... Az első két pontra a szolfézs és a vele kapcsolt, összefonódott összhangzattan és formatan tanít.

Szükséges kiegészítés a mennél sokoldalúbb gyakorlati zenei tevékenység. Kamarazene, karéneklés nélkül senkiből sem lesz jó zenész.”

(Kodály Zoltán: Ki a jó zenész?

Beszéd a Zeneművészeti Főiskola 1953. évi tanévzáró ünnepélyén.

Kodály Zoltán (2007a): Visszatekintés I. kötet (szerk. Bónis Ferenc), Argumentum Kiadó, Budapest, 283. p.)

Hogyan lehetne jobban megfogalmazni a tudás a műveltség a szakmai követelmény szükségességét, mint Kodály tette, - mélyen hiszem, hogy mindebben – a könyvtárnak - az oktató-képző intézmények szakkönyvtárának hatalmas felelőssége és kötelessége van

A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola – AMI
Könyvtára

II.

Könyvtárhasználat, könyvtárismeret

A könyvtárra alapozott önművelést, az információszerzési technikákat megtanulni, elsajátítani - ehhez kell a könyvtárostánár indirekt munkája: a pedagógiai program alkotó formálása és a tantestületre való hatása is.

A könyvtárhasználat oktatása során a tanulás tanítása valósul meg.

A tananyag alapozó jellegű, elsajátítása során eszközzé alakul, lehetővé teszi bármely tantárgy tevékeny elsajátítását. Ilyen értelemben a könyvtárhasználat tanítása tantárgyközi feladat is, megvalósul benne a kommunikációs kultúra fejlesztése és a tanulás tanítása egyaránt. A könyvtárhasználat megtanítása, önművelésre nevelés, illetve a művelődés igényeinek - tudástartalommént, minden tantárgyban megvalósítandó tantárgyközi nevelési feladatként is megjelenik. Forrásalapú tanulás, a tanulói tevékenységet központba helyező alkotó, fejlesztő jellegű tanulási formák, módszerek alkalmazását jelenti.

A könyvtárhasználat oktatása során a tanulók olyan eszköztudást sajátítanak el, melyet a teljes tanulási folyamatban, valamint bármely ismeretszerző és ismeret feldolgozó tevékenység során alkalmazni tudnak.

A könyvtári forrásokkal, eszközökkel megvalósuló ismeretszerzés nagy hozadéka továbbá, hogy teret enged a tantárgyi témák, különböző nézőpontú megközelítésének, a megszerzett ismeretek alkalmazásainak, az egyes tantárgyak kereteit átlépő témakörök feldolgozásának.

A könyvtári munkát igénylő tantárgyi témák feldolgozása közben a diákok megismerik az adott szaktárgy, intézményes forrásait, és megtanulják az információk összegyűjtésének, kiválasztásának, rendszerezésének és bemutatásának technikáit és módszereit.

Mindebből az következik, hogy a könyvtár eszközi felhasználása nemcsak és nem elsősorban a megtanult tantárgyi ismeretek további bővítését, hanem a tudáshoz vezető alkotó, fejlesztő célú módszerek, a szellemi munka technikai elsajátítását szolgálja.

Egyik eleme egy alapozó ismeret együttes, amely a könyvtárra, mint információtároló és információszoigálatató egységre, a dokumentumokra, mint forrásokra és az elérésüket biztosító tájékoztató eszközökre vonatkozik:

- A könyvtár típusai: zenei könyvtárak, zenei gyűjtemények

- A zenei információ: zenei dokumentumok; műjegyzékek, összkiadások, kottatípusok, többnyelvű zenei szótárak, zenei kézikönyvek, hangfelvételek stb.
- A zenei tájékoztatás: a zenei referenz kérdés megoldásához szükséges hagyományos és számítógépes információforrások, ezek helyes használatát, referenz kérdések tipizálása, az alapvető primer dokumentumok használata, az MNB füzetében, majd az MNB zenei részeiben való keresés, RMNY/MNB zenei anyagához és az RMNY használatához kapcsolódó

A kérdések során felmerülő szakfogalmak megoldása: mint referenz kérdés és dokumentumtipológia

- A tájékoztató kiadványok, internetes helyszínek segítségével (MATARKA, OSZK adatbázisai, RILM, RISM, e-folyóiratok stb.)
- A zenei tájékoztató apparátus egyes tájékoztató források, forrásismeret és a forráshasználat, zenei könyvtárak tájékoztató munkája számára kínáló

IKT- lehetőségek

- A zeneművek formai és tartalmi feltárásának sajátosságai
- A zene anatómiája
- A zenetudomány kapcsolódásai: színház, néprajz, stb.

A másik elem a fellelt információ feldolgozása.

Ezt az ismeret együttest a szellemi munka technikája elnevezés foglalja össze, amelynek szerves része az infokommunikációs technológia is.

Önálló szellemi termék, alkotás

- kiselőadás, házi dolgozat, referátum, szakdolgozat, tanulmány, értekezés, felelet, szóbeli vizsga
- ismertetés, műbírálat, esszé, magyarázat, hozzászólás, vita

Elsődleges és másodlagos források kutatása és felhasználása: (könyvtárak, levéltárak, internet, kérdőívek, interjúk)

Források megnevezése, megjelölése (irodalomjegyzék, hivatkozások)

A szellemi munka lépései, módszerei

ANYAGGYŰJTÉS - téma, keresési stratégia, kulcsszó, elsődleges, másodlagos forrás, cédulázás

RENDSZEREZÉS - szelektálás, válogatás, lényegkiemelés, vázlatkészítés

FORMÁBAÖNTÉS- fogalmazás, szövegalkotás, írásban, szóban, hivatkozások, lábjegyzetek, tartalomjegyzék

A szellemi „termék” felépítése: • Cím• Tartalomjegyzék• Fő rész

Bevezetés - téma megjelölése

Tárgyalás - mit írtak eddig, saját észrevételek

Befejezés-konklúziók, összefoglalás

Irodalomjegyzék, hivatkozások, lábjegyzetek

Készségek: tájékozódási, szelektálási, szövegértési, problémamegoldó, alkalmazó készség, összefüggések észrevétele.

A tanárok számára a könyvtár biztosít lehetőséget:

- művészi tevékenységükhöz, tanulmányaihoz (koncertek, doktori képzés, stb.) nyújt támogatást
- szakmai módszertani ismeretek folytonos frissítése,
- pedagógiai módszertani ismeretek folytonos frissítése,
- élethosszig tartó tanulás képessége, és a tanulás tanítása fejlesztésére, alkalmazására

Az intézményi könyvtár biztosítja a friss szakorgánumokat, folyóiratokat, hírt ad, tájékoztat az újdonságokról.

Napjainkig a könyvtár, s a könyvtártudomány számos értelmezésen fejlődésen ment keresztül, s ez, mint lehetőség, sok szempontból érinti a zenei szakkönyvtár, intézményi könyvtár mibenlétét is.

Persze a zenei szakkönyvtár léte jórészt azon múlik, hogyan gondolkodunk a zenéről a zeneművészeti képzésről.

***Stébel Ildikó** Kodály díjas mestertanár, nyugalmazott zenei könyvtárvezető,
Kodály Könyvtár, Debrecen